

”נקודה טובה” – מסע בשבילי הרוח של עם ישראל

(גיליון 3 - שנת תשפ”ב גיליון ”וישלה” – טז’ כסלו תשפ”ב, 20 לנובמבר 2021)

לע”נ אמו”ר ר’ יוסף-חיים ב”ר יעקב רוט ז”ל

ב”ה

”נקודה טובה” לפרשת ”וישלה” - מדינת ישראל ו”ארון הספרים” היהודי

איך מנהלים מדינה על פי התורה?!

ומהן הנחיות התורה לניהול מדיניות חוץ ראוי?!

ארון הספרים היהודי מכיל אלפי תשובות לשאלות הלכתיות בכל תחומי החיים הלכה למעשה (ספרות השו”ת), החל מימי גאוני בבל מסוף המאה השישית לספירה ועד ימינו אנו. כאשר בכל יום ויום עולות על שולחנם של פוסקי ההלכה בכל קהילות ישראל בארץ ובעולם שאלות חדשות ומתחדשות הנובעות מאורח החיים המודרני, מהתפתחות הטכנולוגיה ועוד.

במשך כאלפיים שנה עם ישראל היה בגלות והנושאים של ניהול מדינה ומדיניות, לא היו בבחינת **”הלכה למעשה”** ולא העסיקו אז את פוסקי ההלכה.

הפוסק העיקרי והכמעט יחיד שעסק בנושאים אלה היה הרמב”ם שכתב את **”הלכות מלכים”** ב”משנה תורה” בשנה 1175 לספירה בערך. ומאז, במשך כ-800 שנה הנושא לא טופל כלל.

עם קום המדינה, החלו רבני הדור לעסוק בסוגיות **”התורה והמדינה”**, כשהמוביל בהם היה הרב שאול ישראלי זצ”ל, רבו של כפר הרא”ה ומראשי ישיבת **”מרכז הרב”**.

בבואם לעסוק בסוגיות מדיניות התברר להם כאמור כי זה נושא שלא עסקו בו שנים רבות וה”מודל” היחיד ממנו ניתן ללמוד הנהגה מדינית (באין ספרות שו”ת רלבנטית), הוא התנ”ך.

בפרשתנו, פרשת ”וישלה”, פוגש יעקב אבינו את אחיו עשו לאחר 20 שנה, כאשר ברקע נמצאת פרשת ברכתיו של יצחק שיעקב לכאורה **”גנב”** מעשו (**”לכאורה”** - כי יעקב טען שזה חלק מעסקת מכירת הבכורה...). במהלך המפגש פונה יעקב לאחיו עשו ומבקש את רחמיו וסליחתו, תוך שהוא שולח לו מתנה יקרה - עדר גדול של בעלי חיים. בשולי הדברים נעיר, כי במקביל נערך יעקב גם למלחמת מגן.

בשנת 1624 צייר ותאר הצייר פטר פאול רובנס (צייר פלמי בתקופת הברוק) את המפגש הזה. תמונה המתארת מפגש של חלש מול חזק, כאשר יעקב אבינו כורע ברך לפני עשו. דבר זה תואם את דברי שליחיו של יעקב נושאי המנחה **”כֹּה אָמַר עֲבָדְךָ יַעֲקֹב”** (בראשית לב, ה). וגם את תיאור המפגש ביניהם, ככתוב: **”וְהוּא עָבַר לְפָנֵיהֶם וַיִּשְׁתַּחוּ אֶרְצָה שֶׁבַע פְּעָמִים עַד גִּשְׁתּוֹ עַד אָחִיו”** (בראשית לג, ג).

האם יעקב אבינו ניהל נכון את מערכת יחסיו עם עשו אחיו?!

האם ניתן ללמוד מפרשתנו מהי ההתנהלות ה”נכונה” של עם ישראל מול האומות?!

בחז”ל ובפרשנים אנו מוצאים גישות מנוגדות ביחס להתנהגותו של יעקב אבינו מול עשו.

"נקודה טובה" – מסע בשבילי הרוח של עם ישראל

הגישה הראשונה, החיובית, רואה בעין יפה את מעשהו של יעקב שלא בטח בצדקתו והשתדל בהצלה בכל יכולתו ופעל בדרכי שלום (מנחה לעשו), תוך היערכות במקביל למלחמה (רמב"ן שם לב,ד).

לעומתה, הגישה השנייה, הביקורתית, לא רואה בעין יפה את מעשהו של יעקב. עשו לדרכו היה מהלך. ומדוע אם כן החלטת אתה יעקב למשוך את תשומת ליבו איליך, תוך שאתה מציג את עצמך כעבדו! (על פי מדרש בראשית רבה ורמב"ן, שם).

יש להניח שיעקב אבינו רצה להקדים תרופה למכה, ולמנוע עימות מחודש בינו לבין אחיו. ברם, מדוע עליו לחשוש מעימות? כיצד ידע עשו שיעקב חוזר, הרי הוא נמצא בשעיר הרחוקה, האם אין יעקב רואה צל הרים כהרים?! מה עוד שיעקב הרי קיבל הבטחה מן הקב"ה: "וְהָיָה אֶלְכִי עִמָּךְ וְשָׁמַרְתִּיךָ בְּכָל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ" (בראשית כח, טו).

חז"ל בדברי הביקורת על יעקב, מציינים כי לשפלות הרוח הזאת היה מחיר לאומי הסטורי כואב. כתוצאה מכך שיעקב אבינו קרא לעשו שמונה פעמים בכינוי **אָדוֹנָי**, מְלָכּוֹ על עם ישראל שמונה מלכים מאדום בימי השופטים ורק אחרי תקופת שיעבוד זו, התחילה תקופת המלוכה בעם ישראל. (בעל הטורים, על פי המדרש). ללמדך, שבגלל התנהגות זו של יעקב אבינו, נדחתה תקופת המלוכה והעצמאות של עם ישראל.

בהנגדה להתנהגותו של יעקב אבינו, אנו פוגשים את בנימין - צעיר בניו של יעקב, שלא השתחוה לעשו כי המפגש עם עשו היה לפני לידתו. ואולי לכן צמחה אצל זרעו תכונת המלכות וההנהגה, כפי שמצינו אצל שאול המלך ואצל מרדכי היהודי שסירב להשתחוות להמן הרשע.

סיבוב נוסף במערכת היחסים שבין יעקב אבינו לאומות, נמצא בסיום הפרשה, כאשר דינה נחטפת ומעונה. כאן אנו מוצאים שתי גישות שונות. בעוד שיעקב אבינו מנסה להבליג על חטיפתה ועינויה של דינה ביתו, הרי שבניו שמעון ולוי מסרבים לספוג את ההשפלה והם יוצאים למלחמת חילוץ ונקם, בניגוד לדעתו.

כנראה שלפעמים צריך "להוריד את הראש" ולחכות עד יעבור זעם ולפעמים צריך לזקוף קומה והלהתנגד. מתי וכמה?! זו "שאלת מליון הדולר"...

ובלשונו המתוחכמת משהו של לוי אשכול, להיות שמשון הגיבור, אבל גם קצת נְעַפְעָף (חסר ישע), לפחות "לכאורה"...

בשנת 1964 ביקר האפיפיור פאולוס השישי בישראל. היה זה הביקור הראשון של ראש הכנסייה הקתולית במדינת ישראל. האפיפיור זכה לקבלת פנים ממלכתית אולם למרות הכל, הוא בחר לא להכיר במדינת ישראל והציג את ביקורו כביקור של צליין פרטי בפלשתינה מבלי להזכיר את שמה של מדינת ישראל בדבריו. בנאומו מול כל ראשי המדינה הוא רמז כי הנוצרים הם הם ה"עם הנבחר", בהתאם ל"ברית החדשה".

הרב יצחק נסים – הרב הראשי לישראל, התנה את השתתפותו בטקס זה, בביקור גומלין של האפיפיור בלשכתו. שנינו ראשי דתות והכבוד בינינו דורש הדדיות, טען הרב. הוותיקן לא אישר זאת והרב נסים הודיע על סירובו להשתתף בקבלת הפנים. מיד פרץ פולמוס ציבורי עז, בארץ ובעולם, בתקשורת ומחוצה לה. לחצים אדירים הופעלו על הרב כדי שישתתף בטקס זה, עד כדי איומי פיטורין, אך הוא עמד איתן על דעתו.

"נקודה טובה" – מסע בשבילי הרוח של עם ישראל

לאחר סיום הביקור שלח האפיפיור ממטוסו מברק תודה ל"הוד מעלתו הנשיא שזר, **תל-אביב**". מברק מבזה זה, שפגע בנשיא המדינה ובבירתה **ירושלים**, גרם למהפך בדעת הקהל ביחס להתנהגותו הגאה של הרב. והיו כאלה שהודו בפה מלא: הרב צדק ואנחנו טעינו. הרב הציל את כבוד העם היהודי!

נחתום בפיוט "לכה דודי" של רבי שלמה אלקבץ.

הרב פותח את פיוטו במערכת היחסים בין עם ישראל לקב"ה (הכלה והדוד, בשפת "שיר השירים) ומשם הוא עובר לעסוק בהיבט הלאומי וקורא לאומה שנמצאת ב"עמק הבכא" של הגלות, להתעורר, להתנער מן הצרות ו"לקום".

אל תִּשְׁתַּחֲוֶי, קורא רבי שלמה אלקבץ לאומה. אלא קומי וזקפי את קומתך וגאוותך הלאומית וצאי ל"מרחב", בבחינת: "יָמִין וְשְׂמֹאל תִּפְרָוּצִי"...

ללמדך שבימים של תקומה, תחיה לאומית ומדינה, יש בהחלט מקום וצורך, לזקיפות קומה.

הברכת שבת טובה, אשה רוא

לכניסה או להסרה מרשימת התפוצה (במייל ו/או בווטסאפ), ניתן לפנות למייל: rothmoshe@gmail.com

ארכיון "נקודה טובה": http://www.pirsuma.com/nekuda_tova

נא לשמור על קדושת הגליון ולהכניסו לגניזה לאחר השימוש.

יש לך הערה או הארה? אשמח לקבל למייל הנ"ל. **אהבת? הפץ בין חבריך.**